

Meryl Streep

af Henrik Lundgren

Mon der er mange, der husker Meryl Streep i hendes debutrolle på det hvide lærred som en af Julias og Lillian Hellmans fælles ungdomsveninder i Fred Zinnemanns *Julia* fra 1977? – Næppe. Til gengæld gjorde hun sig så meget mere eftertrykkeligt gældende som Woody Allens ex-hustru i *Manhattan* (79), og siden Oscar-udmærkelsen 1980 for *Kramer mod Kramer* har der ikke været grænser for berømmelsen. Streep er blevet sammenlignet med superstjerner fra Grace Kelly og Greer Garson til selveste Greta Garbo, og der blev ikke nogen Karen Blixen-film, før Liv Ullmann var ude og Streep tilsvarende in.

En forklaring på succes'ens gåde er ikke sådan at give. Som de fleste virkelig store skuespillere er Streep i sin fremstilling en sum af modsætninger – man kan næsten ikke slå ned på ét karaktertræk, uden at man også er nødt til at fremhæve det modsatte. Hun er stærk og sart, hun kan virke sitrende af nervøsitet og ufattelig sikker, hun er i momenter påfaldende grim og i andre ubegribelig smuk. Der er nogle enkelte adjektiver, som ikke passer: Robust f.eks. eller naiv. Ellers kan man med lidt god vilje argumentere for adskillige synspunkter i forbindelse med Meryl Streeps fremstilling. Hvormed tillige er sagt, at man må begynde med det enkleste: Spørgsmålet om Meryl Streeps udseende. Hun er helt bestemt ikke regelmæssigt smuk – næsen lidt for spids og en lille smule skæv – men hun er unikt fotogen. Ikke som skulptur: Hendes ansigt kan ikke modelleres i lys og skygge som f.eks. Garbos. Til gengæld er hun en *malerisk* skønhedsåbenbaring: Robert Benton benyttede det næsten pastel-agtigt sarte i hende farvespil, da han indspillede *Still of the Night*. Og i *Sophie's Choice* var det nær ved at være det mest fascinerende at følge, hvorledes blodet skyllede til vejrs i Streeps kinder: hvordan hun skiftede farve fra det sygeligt lyseblålige over det ungpige-agtigt mælkehvide til det rød-blisset forgrædte, ofte inden for en enkelt scene. Det er ikke sminke, men hudens genomsigtighed i forhold til hendes følelsesbevægelighed, der giver Meryl Streep hendes karakteristiske farvespil.

Spørgsmålet om lighed med andre skuespillere giver heller ikke nogen nøgle. Hun kunne faktisk ligne en af Hitchcocks blonde damer i *Still of the Night*. Og i 40'er-interiørerne i *Sophie's Choice* (82) var hun nøjagtig

lig Greer Garson. Men ellers er det mest karakteristiske netop, at Streep ikke ligner sig selv eller nogen anden fra gang til gang: En virkning, Karel Reisz udnyttede meget fornemt i *Den franske løjtnants kvinde* (1981): Her kunne hun netop i filmen-i-filmene ligne en af Dante Gabriel Rossettis modeller – de spinkle træk, det vildtvoksende røde hår – og i rammehistorien se ud som en moderne, emanciperet og effektiv film-skuespillerinde.

Skal man forsøge at sammenfatte noget om Streep, er det vel især denne *forvandlingsdygtighed*, der falder i øjnene. Det er en gammel populær fordom om skuespillere, at der er dem, der altid spiller sig selv – de såkaldte personligheds-skuespillere – og så er der dem, der laver sig om fra gang til gang: ikke helmer, førend de er krøbet ind under huden på et andet menneske. Ingen (gode) skuespillere er hundrede procent det ene eller det andet. Men Streep er i meget høj grad forvandlings-skuespiller.

Det hænger sammen med hendes uddannelse. Og her er der, omsider, noget eksakt, man kan slå ned på i forbindelse med fenomenet Streep. Hun er uddannet fra Yale, dvs. fra skuespiller-linjen ved drama-afdelingen på universitetet i Yale. Indtil 1966 var den ledet efter konservative principper: Det handlede om forfatter-aspiranterne, og hvis man var interesseret i skuespilleri, lyttede man til gramfonplader med britiske koryfæer. Men i 66 tog kritikeren Robert Brustein over, og i hans periode blev Yale stedet, hvor moderne forfattere og instruktører kom til at afprøve deres tekster i samarbejde med et

nysgerrigt, udadventt og fleksibelt skuespillerpersonale. Streep var elev på Yale, fra hun var 22, til hun blev 25 i 1975, og for mange er hun blevet selve indbegrebet af Yales linje: den begavede skuespiller, der har indstillet sig på at tjene helheden – afprøve og udforske i samråd med forfatter og instruktør. Hvor den anden førende dramaskole Juilliard lægger vægt på at give eleverne en bestemt håndværksmæssig dygtighed for forskellige teatraliske stil-arter – Streeps medspiller i *Sophie's Choice*, Kevin Kline er elev fra Juilliard – er Yale et sted, hvor man så at sige »opfinder« stilen i et enkelte manuskript fra gang til gang. Meryl Streep har aldrig lagt skjul på, at hun fandt Yale en hård skole: Hun fik mavesår af at spille 40 roller i de tre år, hun gik der! Men hun har helt klart lært noget for hende uvurderligt: Robert Benton fortæller, at hun deltog i hans manuskript-arbejde på *Still of the Night* to dage om ugen, og Alan Pakula har tilsvarende fremhævet Streeps aktive indsats i forbindelse med dramaturgien i *Sophie's Choice*.

En skuespiller med et overordentlig højt bevidsthedsniveau i forhold til sit fag og en formidabelt veludviklet teknik – det er nok det mindste, man kan sige om Meryl Streep. Hun skyr ingen anstrengelser for at nå det mål, hun har sat sig for en figur: Sultekuren forud for kz-optagelserne til »Sophie«, hendes studier i polsk for at lære at tale med den rigtige accent osv. Og alligevel er hele dette »intellektuelle« forvandlingsarbejde kun en del af forklaringen – den nødvendige sikkerhed for at hun tør slippe kræfterne løs. Det er en af de kvaliteter, Streep selv har fremhævet ved Pakulas instruktion af *Sophie's Choice*: at han gav hende så megen tryghed, at hun ikke begrænsede sig selv, men fik mod til at gå på opdagelse – sprænge barrierer, hvor hun lægger puslespillet bag sig. Eksempelvis i *Falling in Love*, hvor hun opererer med et sindrigt spil af nervøse antydninger og halvt udtalte sætninger, inden hun lader følelserne eksplodere i den scene, hvor Molly er ved at forulykke med sin bil for at se Frank endnu en sidste gang før hans afrejse. I scener som denne er Meryl Streeps spil ikke bare suverænt kontrolleret, men dybt personligt og befriende uforudsigeligt.

Henrik Lundgren (f. 1948), mag.art. i teatervidenskab, lærer ved Statens Teaterskole, filmanmelder ved Politiken.

Meryl Streeps mange ansigter

Til venstre med Kevin Kline i *Sophies valg*; derunder med Justin Henry i *Kramer mod Kramer*; nederst i *Falling in Love*; herunder med Robert DeNiro i *Deer Hunter*; til højre i *En mand med ambitioner*; derunder med Jane Fonda i *Julia*; side 10 i *Mit Afrika*.

Meryl Streep

(Mary Louise Streep, f. 1951)

Masters-eksamen i kunst og drama fra Yale University 1975, herefter tilknyttet newyorker teaterselskabet Phoenix, hvor hun optrådte i stykker af bl.a. Tennessee Williams, Arthur Miller, Shakespeare, Tjekov og Weill & Brecht. William Gillettes »Secret Service«, hvor hun havde en hovedrolle, og Wendy Wassersteins »Uncommon Women and Others« blev desuden opført som TV-teater, vist af PBS i hhv. 1977 og 1978. Hun lagde stemme til en lille rolle i en TV-tegnefilm i 1976, *Everybody Rides the Carousel* (I: John Hubley). Filmografi:

- 1977: *The Deadliest Season* (TV-film)
I: Robert Markowitz
- 1977: *Julia/Julia*
I: Fred Zinnemann
- 1978: *The Deer Hunter/The Deer Hunter*
I: Michael Cimino
- 1978: *Holocaust/Holocaust* (TV-føljeton)
I: Marvin Chomsky
- 1979: *Manhattan/Manhattan*
I: Woody Allen
- 1979: *The Seduction of Joe Tynan/En mand med ambitioner/Sidespring*
I: Jerry Schatzberg
- 1979: *Kramer versus Kramer/Kramer mod Kramer*
I: Robert Benton
- 1981: *The French Lieutenant's Woman/Den franske løjtnants kvinde*
I: Karel Reisz
- 1982: *Sophie's Choice/Sophies valg*
I: Alan J. Pakula
- 1983: *Silkwood/Silkwood*
I: Mike Nichols
- 1984: *Falling in Love/Falling in Love*
I: Ulu Grosbard
- 1985: *Plenty/For enhver pris*
I: Fred Shepise
- 1985: *Out of Africa/Mit Afrika*
I: Sydney Pollack
- 1986: *Heartburn* (planlagt)
I: Mike Nichols

